

ÜSTÜN DÖKMEN

Menderes

Irmağın Gölgesi

Remzi Kitabevi

ÜSTÜN DÖKMEN

MENDERES

Irmağın Gölgesi

(Roman)

Remzi Kitabevi

MENDERES – IRMAĞIN GÖLGESİ / Üstün Dökmen

© Remzi Kitabevi, 2015

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Ferođlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1683-4

BİRİNCİ BASIM: Eylül 2015

Kitabın basımı 5000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

*Bu roman,
dünyanın dört bir yanında
adalet aramışlara,
Sokrates'ten Dreyfus'a,
Namık Kemal'den Mithat Paşa'ya,
Adnan Menderes'ten Deniz Gezmiş'e,
Sivrihisar'ın ve Silivri'nin tutsaklarına,
Hitler'in, Stalin'in mahkemelerinde
hakimlerinin yüzünü görmemiş
milyonlara,
namussuzdur diye o gıybeti yapılmış
tüm kadınlara
ve eğer
bezdiriye (mobinge) uğramışsanız size,
yani
bir ırmağın gölgesini çalmakla suçlanmış
herkese ithaf edilmiştir.
Yani.*

İsmail'in Ailesi

Bir cuma akşamı evde İsmail'in cep telefonu çaldı, eski sevgilisi Mariya arıyordu. Musluğu kapatıp sabunlu ellerini havluyla kuruladı, telefonu açtı. Karşılıklı birkaç nezaket cümlesinden sonra Mariya ağlamaklı bir sesle anlatmaya başladı. İsmail dinledi, dinledi, dinledi; duydukları korkunçtu. Telefonu kapattığında ne yapacağını bilemedi, öfkeyle duvara bir yumruk attı, sonra salona doğru koştu.

Salonun, yarısı cam olan kapısının arkasında babasını gördü. O an babasını öldürmeyi geçirdi aklından. Kapıyı zorladı, kapı güçlükle açıldı; tutukluk yaparak mağdura zaman kazandıran bir tabanca gibi.

Bağırarak babasının üzerine yürüdü, İbrahim Bey de şaşkınlıkla ayağa kalkıp oğluna doğru hamle yaptı, birbirlerinin yakalarına yapıştılar. Yıllardır süren anlaşmazlık, anlamazlığa dönüşmüştü artık. Duymuyorlardı, dinlemiyorlardı birbirlerini. Bir an, bir saniyeden kısa bir an tekrar şunu öldüreyim, diye düşünmüştü İsmail ve babasını itmişti. Bunun üzerine bir yumruk vurmuştu babası İsmail'in yüzüne. Bu yumruk, onca yıllık öfkenin özeti idi. İsmail yumruğu yediğinde babasına vurmak istedi ama vuramadı, karşısındaki babasıydı, eli kalkmadı. Sendeledi, birkaç adım geriledi ve babasını öldürmekten daha kötü bir düşünce

geçti aklından, öldürmekten daha iğrenç. Hızla geçti aklından, geçti gitti, engelleyemedi.

İçindeki bu düşünceden, bu kötü enerjiden, elektrik çarpmış gibi sarsılmış, salonu terk etmişti.

Babayı öldürme düşüncesinden daha kötüsü ne olabilirdi ki? Aklından yıldırım hızıyla geçen bu düşünceyi, yıllarca hatırlamamaya, düşünmemeye çalışacaktı. Korkunçtu çünkü. Hayalde de olsa, düşüncede de olsa, uyanırken görülen bir kâbustu babayı öldürme düşüncesi de, öteki iğrenç düşünce de.

İsmail, o kavgaya gecesinde, o karanlık gecede, birkaç defa ağladı odasında. Babasına vurmayı düşünmüştü ve daha kötüsünü geçirmişti aklından. Çok üzgündü. Tanımadık, tanışılmadık bir duyguyla sarsılmıştı; hayal ettiği darbeyi kendine vurmuştu sanki. Düşündüğünü yapmamış, istemişti yalnızca; ancak bazı şeylerin hayal edilmesi bile, keskin bir rüzgâr gibi çarpar yüzünüze.

Babasını öldürmeyi düşünmüştü ve daha kötüsünü. Neydi daha kötüsü? Babasının hayalarına vurmak, cinselliğini yok etmek geçmişti aklından. Cinselliği parçalanmış, cinsini sürdürme gücü yok edilmiş bir baba! Hâyâsızlıktan öte, kıyameti çağıran, kıyameti çağrıştıran bir şeydi bu düşünce.

Bu düşünce, bu istek niçindi? Ne yapmıştı babası İbrahim Bey? Bir şey yapmıştı, mutlaka bir gerekçesi vardı İsmail'in. Ama bazen gerekçeniz sağlam olsa bile, bu gerekçelere dayanan düşünceleriniz, davranışlarınız, size ağır gelen bir yük olabilir.

O akşam o kavgadan sonra uzun bir yolculuğa çıkmaya karar verdi İsmail Yemenici. Babasıyla, ağabeyiyle, ailesiyle ilişkileri, işi, aşkı, her şeyi karmakarışıkta. Bir karış yaşamda, kare kare karolu odalarda, aklı karışıkta. Sevgilisi Sema'yla bir iyi, bir kötü gidiyordu ilişkileri; gelgitler içindeydi aşkları. Uzak ya da yakın, elinin değdiği ya da duyabildiği hiçbir şeyi, hiçbir sorununu düzeltmiyordu İsmail. Bu arada babası bir başka kızla evlenmesini istiyordu. Üzerinde durmaya değmez, aptalca bir düşünceydi bu İsmail'e göre. Ancak gelen son telefonu göz ardı edemezdi.

Görünürde işi vardı İsmail'in, kendi şirketlerinde çalışıyordu; ancak mobinge, bezdiriye uğratanları onu; kendi işinde işsizdi

adeta, bezmişti, bezdirilmişti. Son yıllarda yaşantısında çok değişken vardı; değişen, düzelen bir şey ise yoktu.

O gece değişen değişmeyen her şeyden, şehriden, kentinden, kendinden uzaklaşmak istedi aniden. Bir damlalık bir anda, upuzun bir yolculuğa çıkmaya karar verdi. Büyük Menderes boyunca, ırmağın doğduğu yerden denize döküldüğü yere kadar günlerce yürüyecekti. Niçin Menderes ırmağı, niçin yürüyerek? İstiyordu ama niçinini bilmiyordu. Belki bir yıl önce okuduğu “İrmağın Gölgesini Çalan Adam” adlı kitaptan ötürüydü bu isteği. Belki.

Nedenini tam bilemiyordu. Yalnızca içinden öyle gelmişti. Yürüyecekti. Düşüne düşüne yürüyecekti; yürüdükçe düşünecek, düşündükçe yürüyecekti. İnsanlarla anlaşamıyordu, yalnızdı; en azından o kendini yalnız hissediyordu. Sevgilisi Sema dışında birkaç arkadaşı vardı ama yetmiyordu. Yeni ve yakın bir dost arıyordu. Köpekten kediden bir dostu da yoktu. Dost diye bir ırmağı seçmişti. Henüz tanışmadığı, görmediği bir ırmağı. Belli belirsiz bir sezgiyle, uzaktan uzağa bildiği, sakın diye duyduğu bir ırmağı seçmişti dost diye. Belki de onun için dostun iyisi, bir akarsu misali, konuşmadan onu dinleyen, sözünü ve yolunu kesmeyen, yanında sakın sakın akan bir ırmak olacaktı.

Dere tepe yürümüşlüğü, dağ gezmelerine^(*) gitmişliği yoktu. Üstelik Egeli bile değildi; Akdeniz’i, Ege’yi bilmezdi. Ama Menderes’te yürüyecekti. Bir ihtimal bu yürüyüşle bir Egeli, güçlü ama tek başına, bir yalnız efe olacaktı. Neye yarayacaktı? Şimdilik bilmiyordu; ancak yürümesi gerektiğini hissediyordu, emindi.

Bu uzun gezi, babasını öldürmeye, onun cinselliğini yok etmeye niyetlendiği günün ertesinde, zor bir ceza vermek istemişti belki de kendine. Belki de bambaşka bir şeydi peşinde yürümek istediği. Apaçık bir gökyüzünün altında, gözle görünen bir yeryüzünde, ağaçlar arasında, el-gün içinde akan bir ırmağın yanında, şimdilik bilmediği bir nedenden ötürü yürüyecekti.

Sordu, soruşturdu, okudu; çabucak gerekli malzemeyi edindi: Uygun yürüyüş ayakkabısı, bir ufak katlanır çadır, bir büyük

(*) Dağ gezmesi: Trakking

sırt çantası, birkaç giyecek, küçük bir ocak, dağcı tenceresi, katlanır çatal, kaşık, dağcı bıçağı, birkaç kitap ve bir Ege haritası. Haritasında binlerce defa küçültülmüş haliyle Menderes ırmağı vardı. Kıvrılan mavi çizgilere baka baka, doğumundan bitimine, geldiği yerden denize, bu ırmak boyunca yürüyecekti.

Ege'nin haritası, Menderes ırmağı, İsmail'in internete bağlı cep telefonunda da vardı. Ama o, kat kat katlanmış haritaları açıp parmağını yolların, ırmakların üzerinden geçirmekten hoşlanırdı. Haritaları, dünyayı katlamak, sonra açmak, sonra özenle, düzenle katlanıp çekmecelere yerleştirilmiş çamaşırlar gibi, annesinin kat kat katlayıp dolaplara yerleştirdiği havlular gibi, o haritaları sırasıyla, kat yerlerini denk getire getire tekrar katlamak, çantaya koymak, sonra sırası geldiğinde tekrar elleyle elleyle açmak, dünyayı, dünyanın özeti olan bu haritaları ellemek, internetteki haritaları açmaktan daha iyi geliyordu İsmail'e.

Cep telefonundaki haritayı büyötmek için iki parmağınz yeterlidir; ama kâğıttan bir haritayı açarken iki eliniz gereklidir. İnsanlara sarılmak, insanlara ve dünyaya elini sürmek İsmail için önemliydi. Ailesi onu ittikçe bu isteğı katlanarak artmıştı sanki.

İsmail, iki çocuklu Yemenici Ailesi'nin küçük oğluydu. Ağabeyi Hasan Adnan'dan dört yıl sonra gelmişti dünyaya. Anneleri Esma ev hanımıydı, babaları İbrahim ilkokul dörtte terk etmişti okulu ve okumayı ama orta halli bir esnafken giderek zenginleşmiş, oğulları büyürken o da işlerini büyötmüş, fabrikaları olan zengin bir işadamına dönüşmüştü.

Dürüst bir adamdı İbrahim Bey; çalışanlarının hakkını, sigortasını çalmadan öderdi. İşleri iyi gittiğı, günbegün geliştiğı için sürekli şükrederdi. Hasan Adnan büyüyüp işin başına geçince, bazı çalışanların maaşlarını elden ve eksik ödeyip sigortadan çalıştığı olurdu. Ancak iyi niyetli bir patron olan İbrahim Bey'in bundan haberi olmazdı.

İbrahim Bey kendisini, tüm çalışanlarının, çevresinde görüp duyduğu garibanların babası olarak algıladı; kafasındaki baba rolünün bir uzantısı olarak da, özellikle orta yaşlarındayken, hatalı gördüğü çıraklarına, işçilerine bir iki tokat atmakta bir sıkınca görmezdi. Arada eşini ve oğullarını da döverdi. Küçük oğ-

lu İsmail hariç, zaten dövdüğü diğer kişiler de kendilerini haksızlığa uğramış hissetmezlerdi. Karısı Esmâ Hanım bile, gözünde ve zihninde bir kıyamet koptu duygusu yaşamazdı dayak yediğinde. İbrahim Bey'in yakınlarını dövmesi, onun babalığının, yedirip içirmesinin, koruyup kollamasının doğal bir parçası olarak değerlendirilirdi kaderine razı, büyüğüne saygılı o çevrede. Arada iki tokat atmak babalığın fitratında vardı.

Esmâ Hanım kocasına, beni dövüyorsun diye hafiften serzenişte bulunacak olsa, İbrahim Bey, haksız yere suçlanmış da mağdur olmuş bir insan ifadesiyle gözlerini açarak, "Aşk olsun hanım, bugüne kadar bir tarafını mı kırdım, bir yerini mi sakat bıraktım?" derdi.

İbrahim bey bu tavrıyla, bir zamanlar mahalle mektebinde çocuğunu hocalara teslim ederken, "Eti senin kemiği benim" diyen velilerin terbiye anlayışını sergiliyordu. "Kemiklerini kırmadığın sürece sorun yok" ahlakıydı bu.

İbrahim Bey, erkekliğinin bir parçası olarak çok sayıda çocuğu olsun isterdi; ama İsmail'in doğumunu izleyen aylarda ortaya çıkan bir kitle yüzünden Esmâ Hanım'ın rahmi alınmış, çok çocuk isteği imkânsız oluvermişti. Rahmin alınması ailenin düzenini, mutluluğunu baştan sona altüst etmiş, bir miktar Hasan Adnan'ı, fakat asıl, telafisi mümkün olmayacak şekilde İsmail'i etkilemişti.

Esmâ Hanım'ın rahminin alınması İsmail'in doğumunu izleyen günlerde oldu diye, hayat boyunca ailesi, bu işin faturasını İsmail'e yükleyecek, onu, hiçbir dahli, hiçbir suçu olmadığı halde, annesini sakat bıraktı diye damgalayacak ve bu olay İsmail'in hayatının trajedisi olacaktı.

Rahmin alınmasının bir başka önemli sonucu, karı kocanın cinsel yaşamının bu olaydan olumsuz etkilenmesiydi. Rahim olmadan sevişilemeyeceğini zanneden karı koca ameliyattan sonra cinsel ilişkidenden uzak durmaya başlamıştı.

Aslında sevişmek için cinsel haz için rahim gerekli değildir; rahim çocukların mekânıdır. Ancak Yemenici çifti bunu ya bilmiyordu ya da rahim gitti cinsellik de gitti duygusuna kapılmışlardı. Zaten kadın için cinsel istek ayıp, haz duyma, orgazm ahlak sı-

nırını zorlayan bir şeydi; erkekler için cinsellik ise, eğilip bükülme, şekilden şekle girmeyi gerektirmeyen, ağır oturaklı bir dakikalık bir boşalmaydı. Esmâ Hanım'ın rahmi alınınca, çiftin zaten sınırlı olan sevişme istekleri iyiden iyiye tükendi, giderek sevişmez oldular.

İbrahim Bey bu duruma bir süre katlandı, yatakta karısından uzak durdu. Daha sonra sevişmek, daha doğrusu boşalmak istedi. Karısıyla bunu gerçekleştiremedikleri için de mecburen –kendi ifadesiyle mecburen– bir metres aradı ve buldu. Bundan da ailesi çok sonra haberdar oldu.

İbrahim Bey metresini hayatının merkezine yerleştirmede, oldukça uzağa Bozüyük yakınlarındaki Metrestepe'ye yerleştirdi. Hiçbir zaman eşinden ayrılmayı düşünmedi. Bir dakikalık cinsel ihtiyacını ayda birkaç defa gidermesi yeterliydi. Metresi bir defasında, “Eşini boşa beni al” deme gafletinde bulundu diye kadıncağızı kötü, eşi Esmâ Hanım'ı dövdüğünden çok daha fazla dövdü.

İbrahim Bey kendi kendine, ‘Ben aslında eşime sadığım, onu boşamam, mecburiyetten metres tuttum’ iletisini veriyordu. Ancak bu iletiyi kendisi dahil hiç kimse anlamadı. Metresinin zihninde ve cildinde yediği dayığın izleri kaldı.

Yemenici ailesinde dayak, en temel iletişim tarzı değildi ama yine de ailenin zaman zaman göze çarpan, yüze çarpan bir iletişim tarzı, kötü yazılmış bir sözsüz iletişim haliydi. Ailenin iki oğlu birbirlerini kıskanırlardı ve Hasan Adnan sıklıkla kardeşi İsmail'i döverdi. Hasan Adnan'ın fitratı, tabiatı böyle idi; işin tabiatı da böyleydi dünyada; güçlü, hak hukuk gözetmeden zayıfı döverdi.

Ne yazık ki kandırmak da hayatın bir parçasıydı; güçlüler, hem döver, hem kandırırlardı zayıfları. Bir gün babaları birer sakız almıştı iki kardeşe. Çiğneyeceklerdi. İsmail beş yaşlarındaydı o zaman. Dokuz yaşında olan ağabeyi Hasan Adnan, “Senin sakızın sert, ver ben çiğneyip yumuşatayım sana” diyerek İsmail'in sakızını almış, bir süre çiğnedikten sonra geri vermişti.

Sakızı önce ağabeyinin çiğnemesine İsmail'in bir itirazı olmamıştı, onun bu koruyucu tavrından hoşlanmıştı. Oysa Hasan

Adnan hinliğine yapıyordu bunu; kardeşine yardım için değil, sakızın başlangıçtaki şekerini, tadını almak için kardeşinden önce çiğniyordu. Uzun süre sürdü bu durum.

İsmail biraz büyüdüğünde, aydı, olayı belli belirsiz anlamaya başladı. Yardım etme bahanesiyle ağabeyi onu kandırıyordu. Altı yaşlarındaydı, itiraz etti bir gün. Faydası olmadı. Ağabeyi önce dövdü İsmail'i, sonra da her zamanki gibi sakızını ondan önce çiğnedi. Bu zorbalık İsmail fiziksel açıdan güçlenene kadar devam etti.

Zaman içinde İsmail farklı nesnelere ilgili koleksiyonlar yapmaya başlayacaktı. İlk koleksiyonu çakıltaşları olacaktı, ikincisi ise sakız. Kâğıdından çıkarmadan sakızları biriktirecekti. Büyüdüğünde, dünyanın çeşitli ülkelerinden aldığı sakızlarla koleksiyonu giderek büyüyecekti. Sonraları başka şeyleri biriktirecekti. Koleksiyonculuğa niçin çakıltaşlarıyla, sakızla başlamış, bilmiyordu; ancak koleksiyonu için yeni parçalar gördükçe, onları topladıkça, damla damla bir haz birikecekti içinde. Belki de koleksiyonuna kattığı her yeni sakızla, çocukluğunda ziyan olmuş sakızların tatlarını biriktiriyordu.

İki kardeş arasındaki bu sakız zorbalığı, zaman içinde başka kılıklara büründü. Çekildiğinde uzayan, bir türlü kopmayan sakızlar gibi sürdü gitti aralarındaki çekişme. Hasan Adnan genel müdür pozisyonundaydı, İsmail ise yeni işe başlıyordu. Bir defasında, kapatılmasına karar verilmiş olan ancak henüz kapatılmamış bir birime müdür yapmıştı Hasan Adnan kardeşini. İşe başladıktan bir hafta sonra kapatma kararını öğrenen İsmail ağabeyine, "Yine akıllı ağabey üçkâğıdı mı ulan!" diye bağırmişti.

Hasan Adnan kardeşini kandırmanın ötesinde, onu elemanlarının gözünde itibarsızlaştırmaya da çalışıyordu. İnsanların gözünde İsmail'le ilgili olarak hanım evladı, işten anlamayan, kandırılmaya uygun, saf bir patron çocuğu resmi çiziyordu. Bu arada kendisini, akıllı, uyanık, işten anlayan bir patron çocuğu, bir veliaht olarak görüyor, çevreye de bu resmi sunuyordu.

Aradan geçen yıllar iki kardeş arasındaki uçurumu kapatmadı. Çocukken kavga eden, büyüdülerinde dost olan nice kardeşten farklı olarak, hiçbir zaman uzlaşamadılar; aralarındaki çatış-

ma yaşları ilerledikçe arttı, arttı, arttı... iki kardeş, vadilerle, yarlarla ayrılan dağlar gibi birbirinden uzaklaştı.

Büyüdüklerinde Hasan Adnan İsmail'i dövmez oldu, ancak elle değil, dille vurmaya başladı kardeşine ve İsmail'i yürekten yaralayan sözler başladı hafiften. Sonra giderek arttı bu suçlamalar, bezdirmeye, mobinge dönüştü. İşin ilginç, anne ve babaları da, kendilerince haklı nedenlerle Hasan Adnan'ın yanında yer aldılar bu kavgada. Zaten İbrahim Bey ile Esmâ Hanım'ın gözünde İsmail, annesinin rahminin alınmasına yol açan, gelecekteki muhtemel kardeşlerinin doğmasına engel olan uğursuz bir çocuktur. İsmail uğursuzdu. Bazı ülkelerdeki albinolar, hiçbir kursurları, uğursuzlukları olmadığı halde, biyoloji bilmeyen yakınları, komşuları tarafından insafsızca itilir, toplumdan dışlanırdı. İsmail de öyleydi.

Ailenin tek okumuşu, okuyanı, romantığı İsmail'di. Büyüklere açıkça söylemeseler de, onlara göre İsmail kafaca ve bedence zayıftı, tuttuğunu koparamazdı, zaten tutmazdı da, yapışma huyu yoktu; bu yüzden babasının veliahdı olamazdı. Annesi, babası, ağabeyi, amcaları ondan uzaklaştı. İsmail yalnız kaldı.

Hasan Adnan, ailenin, sağda solda, konuda komşuda gördüğü oğlanlara benziyordu; kavgacıydı, ısrarcıydı, tuttuğunu koparmama, sokakta şunu bunu isterim diye tutturma huyu vardı. Hasan Adnan, o gün üçüncü dondurmayı istemişse mutlaka aldırırdı. Annesi ona kızar, kolundan tutup yerde sürüklerdi ama nafile, bu ufacak oğlan direnir, annesine vurur, elini ısırır, sonuçta dondurmayı aldırırdı. Babasından çekinirdi ancak İbrahim Bey ufak tefek konularda çocuklarıyla muhatap olmazdı ve onları idare etmeyi, daha doğrusu edememeyi karısına bırakmıştı.

Anne baba, özellikle anne, Hasan Adnan'a adeta teslim olmuş, bu ilk ve kıymetli oğullarına sınır koyamamıştı. İsmail'in ise dışardan konulan sınırlara ihtiyacı yoktu, sınırı kendindendi, yapısı farklıydı, çekingendi, ağabeyine oranla daha narin ve derin bir çocuktur. Aile, bu derinliği anlamak yerine, küçük oğullarını zayıf diye algılıyordu. Şımarttıkları Hasan Adnan'ı ise güçlü görüyorlardı.

Bir de bütün bunların üstüne, tamamen yanlış bir düşünceyle annesi babası İsmail'i, doğmamış çocuklarının katili, aralarından

daki cinsel ilişkiyi bitiren uğursuz varlık olarak tanımıyorlardı. İsmail'in doğumunu izleyen günlerde Esmâ Hanım'ın rahminde ortaya çıkan ur yüzünden rahmi alınmıştı. Karı kocanın gözünde bu durumun sorumlusu İsmail'di. Ur alınmıştı; ancak o uğursuz uru hatırlatır şekilde küçük oğulları aile içinde yaşamaya devam ediyordu. Ur alınmıştı, artık büyüyemezdi ama onu varlığıyla hatırlatan İsmail aile içinde günbegün büyüyordu.

İsmail altı yaşlarındayken bir gün annesi Esmâ Hanım salon-daki kadın misafirine, "İsmail doğduktan sonra rahmim alındı, hayatım bitti. Bilsedim ikiciyi doğurmazdım ya da daha geç doğururdum" demişti. Bu sözleri koridorda duyan İsmail, annesinin yanlış bir yorumda bulunduğunu bilemezdi, üstelik rahmin ne olduğunu da bilmiyordu. Ancak duyduklarından annesine zarar verdiğini düşünmüş ve annesi tarafından suçlandığını, itildiğini ve en kötüsü de kendisini suçlu hissetmişti. Acıydı ama gerçekte, Yemenici ailesinde, İsmail dahil herkes İsmail'i suçluyordu.

Hasan Adnan'ı ailesi, özellikle babası geleceğin magandası olarak yetiştirmişti. Genelde, karısına şiddet uygulayan maganda tabiatlı erkekleri annelerin yetiştirdiği söylenir, anneler, kadınlar, yani toplumun mağdurları suçlanır. Oysa bu yanlıştır. Erkek egemen toplumlarda, kendilerine sınır konmamış erkekleri anneler değil, erkek egemen toplumun erkekleri yetiştirir. Anneler ise kocalarına sadece ayak uydurur. Bu durumun örneği sayılmayacak kadar çoktur. Hasan Adnan'ın üç-dört yaşlarında olduğu yıllarda bazen İbrahim Bey keyiflenirdi, canı oyun oynamak isterdi. O zaman Hasan Adnan'ı bağrına basar, kafasını öper ve "Aslan oğlum benim, hadi git annenin saçını çek, bir tane vur, tükür de gel" derdi.

Hasan Adnan ise bu komuta keyifle uyardı. Babası İsmail'e hiçbir zaman böyle bir şey demedi, dese bile İsmail yapmazdı. İsmail yapmazdı ama ağabeyi yapardı. Ufacık oğlu kendisine vurduğunda, tükürdüğünde Esmâ Hanım nice aciz kadın gibi duruma katlanır, sessizce baba oğulun gösterisinin bitmesini beklerdi. Bu aptal gösteriye İbrahim Bey çok gülerdi.

İbrahim Bey'i keyiflendiren gösteri aslında, oğlanların saflığından, kadınların ise ezilmişliğinden yararlanan erkek egemen

düzenin şaka zannettiği, kadınlara yönelik bir aşağılama hareketiydi, bir tür kadınları küçük görme töreniydi. Erkek egemen düzenin geleneksel erkekleri, küçükken annelerini güya şakadan, büyüdüklerinde ise eşlerini ciddi ciddi döverlerdi.

Nedeni niçini tam olarak bilinemezdi ancak İsmail, bu düzen içinde, düzene aykırı gelişen, farklı yetişen bir erkekti; ailesi tarafından bezdiriye uğramasının sebeplerinden biri de buydu muhtemelen. İşyerlerinde, okullarda gördüğünüz bütün bezdirilerde, bezdirilen kişiler sudan sebeplerle, haksız yere itilip kakılırlardı; çevredekiler o kişinin zayıf olduğunu, sosyal olmadığını zannederlerdi. Oysa bezdiriye uğrayanlar, hemen her zaman akıllı, nitelikli, çalışkan, kibar, hassas kişiler olurdu. Tuhaftı ama böyleydi. İsmail'in ailesindeki durumu da böyleydi.

Baba İbrahim Bey'in ailesi Yemenciler diye bilinen, yemeni yapan bir aileydi. Babası Hasan Usta da yemeni yapardı, Anadolu bozkırının ortasında, boz renkli bir şehirde Sucu Han'da dükkânı vardı; tüm zanaatkârlar gibi o da kanaatkârdı. Sucu Han esnafı çoğunlukla dükkânını geç açar, erken kapatırdı. Erken açıp geç kapatanları, tamahkâr diye sevmeslerdi. Para kazanmak, çok kazanmak isterlerdi ancak istemiyormuş gibi davranırlardı. Adını hiç duymadıkları kaygılarından, ne olduğunu asla öğrenemeyecikleri obsesyonlarından ötürüydü bu halleri.

İbrahim ilkokuldayken ikindileri, hafta sonları babasının dükkânına giderdi, deriyi, dericiliği, çarık, yemeni, ayakkabı yapmayı, sahtiyanı, glase deriyi, vidalayayı, süeti, cila mumunu, gardiyeyi, çekiç, örs kullanmayı, peltoka, danalya, tırtı, düz tığ, limaki, labinya, freze, patatır, yan keski, kerpeten kullanmayı, pataki çivi, bakır çivi çakmayı, burun demiri, topuk demiri, perçin, z-demiri, ökçe kapağı, pençe yapmayı, velhasıl ayakkabı yapmayı, öğrenmişti.^(*)

O dönemde, o yerde, okumak değil de, zanaat, ticaret değerliydi, itibar görürdü, para ederdi. Sucu Han esnafı, okumuşa de-

(*) Gardiye, boya işleminde kullanılan araç; peltoka, bıçak; danalya, pense; tırtı, delgeç; limaki, eğ; labinya, freze öncesinde kullanılan kesme aracı; freze, dönen bir daire çevresine sıralanmış kesici bıçaklar.

ğer verirdi de, okumuşun okuduğuna, okumaya, kitaba, bilime değer vermezdi. Galiba her okumuşa da değer vermezdi. Okumuş kişi hekim ya da avukatsa, yani sorunlarını çözenlerden ise değerliydi. Ama güzel sanatları, konservatuvarı, tarihi, coğrafyayı, matematiği bitiren bir okumuşun ne işe yarayacağı konusunda belirgin bir fikirleri, dolayısıyla o kişinin değeri yoktu.

Aslında Sucu Han esnafı, mesleği ne olursa olsun bütün okumuşlarla arkadan arkaya dalga geçerci. Bir çocuk okulda başarılı ise, yarı şaka yarı ciddi, “Bu ticaretten anlamaz, işe yaramaz, gönderelim de okusun” derlerdi.

Küçükken Hasan Usta, şimdi oğlu İbrahim, nice çırak gibi zanaata, ticarete yatkın çocuklardı çoğunluğun gözünde, yani okumaları fazlaca gerekli değildi. Para kazanmak varken niye okunsunlardı. Okuyan niye okurdu? İleride para kazanmak için. Eğer bir genç şimdiden para kazanıyorsa, ileride para kazanacağım diye niçin yıllarca okuyup zaman kaybetsindi.

Bir gün birkaç esnaf, dükkân önünde, hasır sandalyelere oturmuş çay içiyordu çarşıda; aralarında İbrahim’in babası Hasan Usta da vardı. İbrahim, uzaktan büyüklerin konuştuklarını duymuştu. Komşularından Emin Usta, kızının ortaokula gitmek istediğini söylediğinde, Hasan Usta şöyle demişti: “Şimdi oğlanlarla birlikte okuyacak, ne lüzum var. Az bekle, yakında talibi çıkar.”

Bir diğer komşu Recep Emmi, “Benim oğlan da okumak istiyor, göndermeyeceğim; zanaat öğrensin, eli paraya değsin. Okuyup da ne olacak.”

Hasan Usta, “Hep öğretmenler sokuyorlar çocukların aklına bu okumayı. Kendileri bir iş tutamamış, memur olmuş ya, herkesin çocuğu da kendilerine benzesin istiyorlar. Çocuklarımız memur olsun, kadınlar gibi aybaşını beklesin istiyorlar.”

Dinleyenler gülüşmüş, “Erkek adam öyle karı gibi aybaşını beklemez” demişlerdi.

İbrahim, on yaşlarındaydı o sırada, aybaşının ne olduğu konusunda bir şeyler sezinlemiş ama tam anlamamıştı. Grup çay içmeyi bitirip dükkânlarına dağıldığında, “Baba aybaşı ne?” diye sormuştu babasına. Sonra da, bulutsuz göklerde çakan şimşekle-

Günümüzün önemli sorunlarından biri de bir toplulukta suçlanmak, dışlanmak, canından bezdirilmektir. Bir insanın ya da bir nesnenin ne zaman, kimin tarafından, neyle suçlanacağını, bezdiriye (mobinge) uğrayacağını kestirmek güçtür.

Görünür ya da gizli tanıklar, aile içinde veya işyerinde kişiyi akla gelmedik şeylerle, örneğin bir ırmağın gölgesini çalmakla suçlayabilirler. Kişi büyük bir çabayla kendini aklayabilse de, çevresiyle, dünyayla olan ilişkisinde sıkıntı yaşar.

Romanda, benzer sıkıntıları yaşayan kahramanımız İbrahim oğlu İsmail, tam nedenini bilemese de, kaynağından başlayarak Menderes ırmağını boydan boya yürümeye karar verir. Bu yolculuk sırasında hatırladığı kaçıyla tüm yaşadıklarıyla ve insanlığın başından geçen benzeri sorunlarla hesaplaşmaya girer, onlara anlam vermeye çalışır.

İbrahim oğlu İsmail, Menderes ırmağıyla ve tarihteki bazı kişilerle kendisi arasında benzerlikler kurar ve sonuçta, ırmağın denize ulaştığı noktaya vardığında tüm yaşamını değiştirecek beklenmedik bir karar verir.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1683-4

9 789751 416834